SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2390

av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD)

Några valfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundligt utreda fenomenet med förkryssade valsedlar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om id-kontroller i anslutning till de allmänna valen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationella riktlinjer för utbildning och kontroll av kommunala valinformatörer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om politisk propaganda vid röstmottagningsställena och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om medborgarförslag och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda formerna för medborgarförslag och folkinitiativ samt finansiering av dessa och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överklaganden och återföring av mandat och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tystnadsplikt för väljarbiträden och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om språkkrav i fråga om valmaterial och politisk kommunikation och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontroll i belastningsregistret för röstmottagare och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riksdagsuppdraget vid valrelaterad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rösträtten i svenska val ska fråntas personer som har dömts till utvisning från Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa rösträtten i lokala och regionala val för tredjelandsmedborgare och statslösa och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för valrelaterad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om valrelaterade brott i förhållande till Sveriges vitala intressen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra ett krav på att en person måste ha varit svensk medborgare i tio år för att kunna bli minister och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en kvalifikationstid för riksdagsledamöter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den konservativa idétraditionen utgår från principen om små och noggrant övervägda förändringar över tid. Utvecklingen under de senaste allmänna valen påvisar emellertid att det föreligger ett tämligen omfattande reformbehov på den allmänna rösträttens område. Under senare år har problem kopplade till valens genomförande och väljarnas möjligheter att utöva sin rösträtt fritt och självständigt blivit alltmer påtagliga. Det gäller bland annat förekomsten av klan- och gruppröstning samt kontrollen och rättssäkerheten vid röstmottagningen. Därtill har uppgifter om brister och misstänkta fall av otillbörlig påverkan i samband med valet påvisat behoven av att stärka valens säkerhet och integritet. Ett väl fungerande folkstyre förutsätter att väljare kan utöva sin rösträtt fritt och självständigt samt att valen genomförs på ett rättssäkert sätt. Nedan presenterar Sverigedemokraterna sina förslag.

Valsedlar

Sverigedemokraterna anser att dagens system med separata valsedlar för varje parti bör ersättas med partigemensamma valsedlar. Med nuvarande system kan valsedlar plockas bort, gömmas eller ta slut i vallokalerna. Detta riskerar att försvåra för väljarna att kunna rösta på det parti de önskar.

För att stärka valhemligheten har dubbla valsedelskärmar införts. Dessa har samtidigt medfört problem med köbildning vid röstmottagningen och försvårat röstmottagarnas uppsikt över valsedlarna, vilket i sin tur ökar risken för att valsedlar obemärkt plockas bort eller göms. Ett system med partigemensamma valsedlar skulle minska dessa problem och förenkla röstningen. Ett sådant system skulle dessutom förenkla valadministrationen samt ge partierna mer likvärdiga förutsättningar i valen. Det är därför positivt att Valsedelskommittén har i uppdrag att se över det nuvarande valsedelsystemet och möjligheten att införa gemensamma eller neutrala valsedlar. Med hänvisning till det pågående utredningsarbetet väcker vi därför inte frågan i denna motion.

En fråga som dock behöver ses över är den om förkryssade valsedlar. I media har det förekommit uppgifter om att förkryssade valsedlar delats ut på vissa platser under valet 2026. Professor i rättsvetenskap Joakim Nergelius har uttalat sig om detta och sagt att han har för sin del ansett att det inte är tillåtet – å andra sidan tycks Länsstyrelserna och andra myndigheter godtagit detta förfarande. Rättsläget är således oklart. Sverigedemokraterna är av uppfattningen att till exempel en närstående som bistår en funktionshindrad släktning med valet mycket väl kan hjälpa till med att kryssa i valsedeln på förhand. Men om en kandidat börjar producera förkryssade valsedlar, antingen för hand eller maskinellt, börjar detta likna något annat. I synnerhet om detta sker i en grupp- klan- eller familjekontext. Det går då på allvar att ifrågasätta om inte detta är att anse som otillbörlig påverkan eller fusk. Förekomsten av förkryssning kan inte heller lösas genom en gemensam valsedel. Frågan bör därför utredas grundligt, förslagsvis genom ett tilläggsdirektiv till valsedelsutredningen.

Tydliga krav på att kunna identifiera sig i vallokalen och vid budröstning

Enligt nu gällande ordning går det att rösta utan att legitimera sig, exempelvis genom att en annan person, en så kallad intygsperson, intygar den röstandes identitet. Kravet på att kunna legitimera sig bör bli absolut. Även om det i ett mycket fåtal fall kan medföra att

personer som till exempel dagarna innan valet blivit bestulna på alla sina id-handlingar inte kan rösta torde fördelarna överväga nackdelarna.

Systemet med intygspersoner kan alltför enkelt utnyttjas och vid flera tillfällen har det hänt att personer som kommer till sin vallokal för att rösta redan är avprickade i röstlängden. Detta kan bero på såväl slarv som fusk. Oavsett vilka orsaker som ligger bakom medför detta stora konsekvenser för den enskilde. Genom införandet av obligatoriska ID-kontroller samt avskaffande av intygspersoner skulle det dock vara möjligt att införa digital avläsning så att även röstlängden avprickas maskinellt, vilket sannolikt helt skulle åtgärda problemet med felaktigt avprickade personer.

Systemet med budröster fyller ett viktigt syfte, främst för personer som på grund av ålder eller sjukdom inte kan ta sig till vallokalen för att avlägga sin röst. För Sverigedemokraterna är det helt centralt att även dessa människor fortsatt har möjlighet att använda sina demokratiska rättigheter.

Regeringen bör därför utreda hur ett absolut identifikationskrav enligt ovan kan införas och implementeras samt se över hur systemet med budröstning kan bli mer motståndskraftigt mot missbruk och fusk. Samtidigt måste det självklart säkerställas att äldre eller sjuka personer kan använda systemet, så att deras demokratiska rättigheter att rösta inte på något sätt urholkas.

Valinformatörer

Inför valen anställer många kommuner så kallade valinformatörer. Motiveringen till detta sägs vara att höja valdeltagandet bland grupper där valdeltagandet är lågt. Valinformatörerna anställs och utbildas av kommunerna själva. Det finns kända exempel där valinformatörer genom sitt inflytande på olika invandrargrupper rent av försökt sälja dessa röster. Nationella riktlinjer för utbildning och kontroll bör därför utarbetas för de som skall arbeta som valinformatörer. Saklighet och opartiskhet i arbetet kommer att vara särskilt viktiga parametrar. Därutöver behöver staten och kommunerna enas om en gemensam och effektiv kontroll av valinformatörerna.

Politisk propaganda i och invid röstningslokaler

Det är viktigt att de platser där röstmottagning sker är strikt neutrala och utan otillbörlig politisk påverkan. Enligt vallagen 8 kap. 3 § får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka väljarna i val- och röstningslokaler. Det är vanligt att kommunernas valnämnder tar fram riktlinjer om hur man skall förhålla sig till vallagens

skrivelser. Vi anser att det är olyckligt att det kan skilja sig stort mellan kommunerna vad som anses vara politisk propaganda och påverkan. Sverigedemokraternas förslag är att ingen propaganda, såsom partipolitisk verksamhet och valsedelsutdelning, får ske i och invid val- och röstningslokaler. Regelverket skall också ses över i fråga om vad som definieras som propaganda så att samma villkor gäller för alla kommuner och utlandsmyndigheter.

Medborgarförslag

Sverigedemokraterna är anhängare av den parlamentariska demokratin men förordar även att demokratin skall komma närmare medborgarna. Ett ypperligt sätt att förena dessa två aspekter av folkstyret är att införa möjligheten för röstberättigade medborgare att lämna medborgarförslag genom en e-petition. En e-petition innebär en lösning där en medborgare kan skicka in ett förslag till riksdagen ungefär som en enskild motion som sedan offentliggörs på en för ändamålet avsedd hemsida. Om förslaget vinner allmänhetens gillande genom att få ett på förhand bestämt antal signaturer skall den underställas behandling i berört riksdagsutskott. Den som är förslagets upphovsman har själv till uppgift att marknadsföra och vinna allmänhetens gehör för sitt eget förslag. Staten skulle med fördel kunna ha huvudansvaret för att en lämplig portal för detta finns tillgänglig online. Ett naturligt andra steg i en sådan process är att bygga ut den så att den även kan användas för folkinitiativ på kommunal nivå. Det bör även utredas om staten bör bära en del av kostnaden för folkinitiativ på kommunal nivå.

Överklaganden och återföring av mandat

De aktuella bestämmelserna för återföring av mandat i riksdagen samt i regioner och kommuner som är valkretsindelade infördes i syfte att förbättra proportionaliteten i valen, då en bred politisk uppslutning fann det äldre systemet otillräckligt. De allmänna valen 2018 var första gången som bestämmelsen tillämpades.

Interaktionen mellan bestämmelserna för återföring av mandat i 14 kap. vallagen (4 § a–c) och systemet för överklaganden av röster är emellertid snedvriden. Detta har tidigare lyfts fram i valprövningsnämndens promemoria Erfarenheter av prövningen av överklaganden i 2018 års allmänna val (Dnr 14-2019) där man påtalade problematiken.

En indirekt problematik skulle kunna uppstå då ett omval till riksdagen, regionfullmäktige eller kommunfullmäktige endast skall avse det antal fasta mandat och utjämningsmandat som tilldelades den eller de valkretsar som är berörda vid det

upphävda valet. Om återföring av mandat sker, exempelvis innan omvalsprocessen påbörjats – som då rör en helt annan valkrets, vilket i riksdagsval betyder en helt annan del av landet – kan detta färga av sig på överklagande- och omvalsprocessen. Därför anser vi att regeringen bör utreda frågan och återkomma till riksdagen med ett förslag på lösning.

Tystnadsplikt för väljarbiträden

En straffsanktionerad tystnadsplikt bör införas för anhöriga eller andra enskilda som hjälper väljare att rösta. Röstmottagare bör även åläggas att informera biträden om deras tystnadsplikt. Väljare som behöver hjälp att rösta ska kunna förlita sig på att uppgifter om hur rösten avges inte förs vidare. För att säkerställa väljarnas rätt till fria och hemliga val behöver valhemligheten därför skyddas även när röstningen sker med hjälp av ett väljarbiträde. Trots tidigare utredningsförslag har någon sådan reglering ännu inte införts.

Svenska som språk i valkampanjer

Numera ställs krav på kunskaper i svenska för att beviljas svenskt medborgarskap. Något som verkligen understryker det svenska språkets särskilda ställning i samhället. Samma utgångspunkt bör gälla den politiska kommunikationen inför allmänna val. Valrörelsen är en vital del av vår demokrati och väljarna bör ges möjlighet att ta del av partiernas budskap på Sveriges huvudspråk. De politiska partierna bör således använda svenska (eller någon av de nationella minoritetsspråken) i sin kommunikation med väljarna.

Det för svenskt vidkommande relativt nytillkomna fenomenet med släkt-och grupplojaliteter riskerar i många fall att påverka enskilda individers politiska ställningstaganden. Detta kan ta sig uttryck i förekomsten av så kallad klanröstning. Att vissa partier har ett särskilt starkt stöd i invandrartäta områden visar att detta är ett konkret och verkligt fenomen som det svenska valsystemet behöver förhålla sig till.

En gemensam användning av svenska eller de nationella minoritetsspråken i valkampanjer kan därmed bidra till att stävja denna utveckling. Detta skulle kunna ske genom en frivillig överenskommelse mellan partierna eller genom lagstiftning. Det praktiska genomförande torde i alla händelser kräva att frågan utreds inom ramen för en parlamentarisk kommitté.

Kontroll av belastningsregister för röstmottagare

Röstmottagare har en central roll i genomförandet av allmänna val och anförtros uppgifter som är viktiga för att val ska kunna genomföras på ett korrekt och rättssäkert sätt. Rekryteringen sköts i dag av varje enskild kommun och valnämnd och det finns inget krav på att de som utses kontrolleras mot belastningsregistret. Således kan personer som fällts för allvarlig brottslighet få ansvar för delar av valprocessen. Detta är uppenbart olämpligt och en ordning med obligatoriska bakgrundskontroller bör utredas och införas.

Riksdagsuppdrag vid valrelaterad brottslighet

Folkstyret bygger på att val genomförs på ett rättvist, transparent och korrekt sätt. Brott som påverkar valresultatets trovärdighet innebär därför ett allvarligt angrepp mot den demokratiska processen.

Enligt nuvarande ordning kan en riksdagsledamot endast skiljas från sitt uppdrag om denne dömts för ett brott för vilket straffet kan uppgå till två års fängelse eller mer samt att ledamoten genom brottet visat sig uppenbart olämplig att inneha uppdraget. Det innebär att även allvarliga valrelaterade brott inte nödvändigtvis medför att ledamoten förlorar sitt uppdrag.

Det finns därför skäl att se över nuvarande lagstiftning i syfte att möjliggöra att en riksdagsledamot som döms för valfusk enklare skall kunna skiljas från sitt uppdrag.

Rösträtt för utvisningsdömda, tredjelandsmedborgare och statslösa

Rösträtten är en grundläggande del av det svenska folkstyret och bör därför förutsätta en tydlig anknytning till det svenska samhället.

Enligt nuvarande regler kan personer som dömts till utvisning från Sverige fortsatt ha rösträtt i svenska val. Det innebär att personer som begått allvarlig brottslighet och bedömts utgöra ett sådant samhällshot att de ska lämna landet, samtidigt kan påverka landets politiska utveckling genom sin rösträtt. Det är en ordning som bör förändras.

I dag kan även utländska medborgare och statslösa personer som varit folkbokförda i Sverige i minst tre år rösta i kommun- och regionval. Rösträtten i svenska val bör därför begränsas till svenska medborgare, EU-medborgare samt medborgare i Norge eller Island.

Skärpta straff för brott vid val

Straffet för brottet otillbörligt verkande vid röstning är böter eller fängelse i högst sex månader för normalgraden och lägst sex månader till högst fyra års fängelse om brottet är grovt. Brottet finns i 17 kap. 8 § brottsbalken och omfattar allmänna val, val till EU-parlamentet och folkomröstningar.
Sverigedemokraterna ser brottet som mer allvarligt än vad straffsatsen ger sken av. Att en person kan göra sig skyldig till brott som syftar till att motverka det demokratiska styrelseskicket är allvarligt och i ljuset av den senaste tidens straffskärpningar bör straffsatsen ses över.
Straffen för de andra valrelaterade brotten; Tagande av otillbörlig förmån vid röstning (17 kap. 8 § andra stycket) och brott mot rösthemlighet (17 kap. 9 §) bör också skärpas.
SOU 2026:21 - Återkallelse av svenskt medborgarskap, bereds just nu inom Regeringskansliet. Enligt vår mening är utredningens förslag behäftat med ett antal tillkortakommanden som inte alla berör konstitutionsutskottets område. Förslaget använder inte det utrymme som prop. 2025/26:78 - En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap, öppnar för.
En brist som Sverigedemokraterna ser som särskilt allvarlig är att de valrelaterade brotten till synes inte inkluderas i den grupp brott som uppfyller rekvisitet ”allvarligt skadar Sveriges vitala intressen”. Frågan om att inkludera valrelaterade brott som inte är av ringa eller bagatellartat slag i den gruppen bör därför utredas.

Kvalifikationstid för statsråd och riksdagsledamöter

Statsråd har ett särskilt ansvar för rikets säkerhet och Sveriges relationer med andra stater. Det finns därför skäl att ställa särskilt höga krav på den som utses till statsråd. Fram till 2011 krävdes att ett statsråd hade varit svensk medborgare i minst tio år. Kravet motiverades bland annat av risken för utländska påtryckningar i ett spänt säkerhetsläge och av behovet av en långvarig anknytning till Sverige. Vid en senare statlig utredning bedömdes kravet fortsatt vara motiverat med hänsyn till nationell säkerhet och Sveriges relationer till andra stater.
När kravet avskaffades framhölls bland annat att statsministern bör kunna utse de personer som bedöms vara bäst lämpade som statsråd, oberoende av hur länge de varit svenska medborgare. Det hänvisades även till principen om likabehandling mellan svenska medborgare. Ett krav på viss tids medborgarskap innebär dock inte att olika

grupper av svenska medborgare ges olika grundläggande rättigheter eller skyldigheter, utan utgör i stället ett särskilt behörighetskrav för ett offentligt uppdrag.
Även om ett krav på tio års medborgarskap inte kan garantera skydd mot utländsk påverkan utgör det en rimlig säkerhetsåtgärd för den som ska utses till statsråd. Krav på tio års svenskt medborgarskap för statsråd bör därför återinföras.
Ett liknande krav bör övervägas även för riksdagsledamöter, detta trots att vistelsekravet för medborgarskap har förlängts som ett resultat av Tidö-samarbetet.
Riksdagsuppdraget kan visserligen inte sägas vara lika exponerat som ett uppdrag som statsråd. Men risken för utländska påtryckningar föreligger alltjämt. Frågan vad som kan anses vara en lämplig kvalifikationstid får givetvis utredas, men halva tiden som föreslås för ett statsråd kan utgöra en utgångspunkt, således fem år.

Oscar Sjöstedt (SD)

Ludvig Aspling (SD) *Roger Hedlund (SD)*

Fredrik Lindahl (SD)